

Jaan Elken
MAALITUD POEEMID / PAINTED POEMS
Avamine pühapäeval 25.10.2009 kell 16.00

Näitus avatud 25.10-29.11.2009

Viimane kord oli Jaan Elkeni (s. 1954) looming Pärnu Uue Kunsti Muuseumis eksponeeritud 2005 aastal, kui ta esines koos Antonia C. Carvalho/Brasiilia/ ja Marko Mäetammega Mark Soosaare kureeritud näitusel „Sõnum”. Lõõskavas värvigammas, piktogrammilis-märgiline Carvalho kontrasteerus askeetlikult mustvalget pildiestetikat kasutava Mäetammega, Elkeni autobiograafiliselt poliitilised, räiget lipusameti-punast solvavad värviorgiad nõukogude sümboolikal olid näitusele jõudnud Tallinna Kunstihoones 2005 a. toimunud suurelt isiknäituselt. Praeguse ekspositsiooni tuumiku moodustab 2008/2009 maalitud seeria „Poeem madrantsile”, mitmed tööd on eelnevalt olnud eksponeeritud kunstnike liidu aastanäitustel Tallinna Kunstihoones 2006-2009, maaalukunstnike liidu aastanäitustel Tartu Kunstimajas 2008-2009, galeriinäitustel Hobusepea galeriis, Draakoni galeriis ja ArtDepoos. Rauno Moss kirjutas Elkeni Tartu Kunstimajas 2009 aastal toimunud ülevaatenäitusega „Kogutud teosed” seoses Sirbis (27.03.2009): "Elkeni saatetekst näitusele kodeerib ja suunab vaatajat võimukalt ning intensiivselt võtma abstraktse maalikeelega teoseid rohkemana kui lihtsalt abstraktseid teoseid: „Räägin oma maalidel aistingutest ja vaistudest, kuidas asju tajun. Need on vägagi konkreetseid. Ei midagi abstraktset või, kuivõrd on kogu kunst „abstraktne”, „tinglik”, „märgiline”...Rääkida minu puhul abstraktsusest on seega pealiskaudsuse, ajendid ja õhustik viitavad alati konkreetsele sündmusele, kas või vaid psüühiliselt läbielatud pärit mälufragmentidele”./ Mind kui vaatajat, kunstnikku ja semiootikut intrigeerib selline sissejuhatus, mis on otsekui infoleht ravimipakist. Paul Virilio on veenvalt esitanud, et kogu XX sajandi kunst on sisimas terroristlik, terroriseeritud ning haigusega hõivatud. Meie vaimu ja inimlikkust on rapitud kahe maailmasõja, holokausti ja tuumaenergeetika läbi, see trauma ja traumeeritud vaim kehtestab ennast kogu oma kliiniliste sümptomite mitmekesisuses endiselt edasi. Dissektsioon nõuab eelteadmisi, et lõigata ja lugeda. Esteetilisest vaatepunktist ei pea meil olema eelteadmisi, sest nagu lahtilõigatud inimkeha täidab meid hämmelduse ja vastandlike tunnetega, niisama toimivad ka Elkeni maalid: täidavad meid emotsioonidega, millegi unistava ja leebega, samas millegi kriipiva ja valusaga, mida püüame unustada. Mis mulle Elkeni tööde juures meeldib, ongi see, et esiteks avaneb nende energia (sageli raskepärane, intrigeeriv, isegi valus) ja seejärel, kui oled kirjeldava ja rääkiva inimesena sunnitud sõnadesse panema neid afekte, tabad vaadatavat analüüsides, et tegelikult on asjad palju ilusamad, puhtamad, vabastatud. Isegi romantilised ja siirad oma selitatuses. Aga ometi kinnitab kunstnik, et esitades oma tundeid ja vaiste asjade tajumisel, pole ta abstraktne, vaid vastupidi, väga konkreetne. See, mis on konkreetne, ongi aga emotsionaalne impulss, mille me saame, vaadates erineva jõu ja intensiivsusega tõmmatud pintslilööke, nende suunda, katkemist, hajumist ning pindade sulandumist, esiletõusmist, katvust või läbipaistvust, mida tõlgiks „purustatud näod”, on meie hingepildiks ning Elken „räägib” ja „kirjutab” väga otseselt neist traumadest, hingevalust ja ärevast tajumusest, muutumata seejuures tüütaks või pateetiliseks. See, mis on Elkeni maalides n-ö peidus, ongi see, mida saab edasi anda ainult maal ja muusika – mõlemad meediumid seonduvad ja tõlgenduvad meile kui sünesteetiliste assotsiatsioonide võimalikkus vaataja enda kogemuste kaudu. Seejärel olen nõus, kui Elken väidab, et tema teostes pole midagi abstraktset.